Pohjanmaan sosialidemokraatit ry

POLIITTINEN OHJELMA 2026

Pohjanmaan sosialidemokraatit haluavat olla kolmen maakunnan ja sen ihmisten vahva edunvalvoja sekä yhteistyön rakentaja.

Vaasan vaalipiirin kolmen maakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella elää n. 420 000 ihmistä eli 8 % Suomen väestöstä. Kansainvälisyyden, yritteliäisyyden ja osaamisen ansiosta tämä joukko on kokoaan suurempi Suomen kasvun rakentaja vastaten yli 10 % Suomen viennistä ja teollisuuden jalostusarvosta.

Nämä kolme taloudellisesti menestynyttä ja työllisyydeltään vahvaa maakuntaa muodostavat yhdessä vaalipiirin, jonka alueella eläville ihmisille taataan mahdollisuus hyvään elämään. Se tarkoittaa laadukasta koulutusta, riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluja, turvallista arkea, mielekästä työtä ja riittävää toimeentuloa, kohtuuhintaista asumista sekä mahdollisuuksia kulttuuriin, liikuntaan ja harrastuksiin arvokasta luontoa unohtamatta.

Vaasan vaalipiirin tulevaisuutta varjostavat väestön ikääntyminen ja väheneminen sekä ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa. Vaikka maakuntien ja seutukuntien välinen kilpailu voi parhaimmillaan kannustaa uudistumaan ja kehittämään omia vahvuuksia, alueen todellinen menestys rakentuu yhteistyölle, yhteisille tavoitteille ja kyvylle puhua yhdellä äänellä valtakunnallisessa päätöksenteossa. Kääntämällä huomio yhteisiin mahdollisuuksiin voidaan vahvistaa vaalipiirin veto- ja pitovoimaa ja luoda edellytykset jopa väestönkehityksen kääntämiselle kasvuun.

Alueen työllisyyden kasvunäkymät ovat poikkeuksellisen vahvat vihreän siirtymän, energiaomavaraisuuden ja kestävän teollisuuden näkökulmasta. Vaasan vaalipiiri on näissä jopa selkeä suunnannäyttäjä koko Suomessa. Uudet investoinnit puhtaaseen energiaan, vetytalouteen, akkuteollisuuteen, kiertotalouteen ja korkean jalostusasteen tuotantoon voivat luoda tuhansia uusia työpaikkoja sekä vahvistaa koko alueen kilpailukykyä vuosikymmeniksi eteenpäin. Tämän potentiaalin hyödyntäminen edellyttää koko Suomen kattavaa vihreän teollisuuden ja teknologisen uudistumisen kasvuohjelmaa. Vaasan vaalipiirille on myös tärkeää, että kansallinen T&K-rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Tiivistämällä maakunta- ja seutukeskusten yhteistyötä sekä olemalla rohkea kuntien yhdistymisissä rakennetaan vahva verkosto, joka yhdistää alueen osaamisen, koulutuksen, yritystoiminnan ja innovaatiot. Yhdessä nämä kolme maakuntaa muodostavat kansainvälisesti kiinnostavan investointikohteen sekä houkuttelevan työssäkäynti- ja osaamisalueen.

Pohjanmaan sosialidemokraatit haluavat vahvistaa Vaasan vaalipiirin kolmen maakunnan yhteistyötä, yhteistä edunvalvontaa ja alueellista yhtenäisyyttä turvaten siten nykyisen vaalipiirejä koskevan aluejaon. Pohjanmaan Sosialidemokraatit eivät kannata hallinnollisia yhdistymisiä vaalipiirirajan ulkopuolelle.

Etelä-Pohjanmaan elintarviketeollisuus, Keski-Pohjanmaan kemian- ja kaivannaisteollisuus sekä Pohjanmaan energiateknologiateollisuus ovat vahvuuksia, joita kehittämällä varmistetaan osaltaan

menestys pitkälle tulevaisuuteen. Tämä on mahdollista vain vahvojen julkisten palveluiden, toimivan liikenteen ja asumisen infrastruktuurin sekä maailman parhaan osaamisen ja hyvinvoivien asukkaiden avulla.

Vaasan vaalipiiriin on luotava maakuntaliittojen toimesta edunvalvontaa vahvistava yhteinen toimielin, johon kuuluu maakuntaliittojen luottamushenkilö- ja virkajohdon sekä kansanedustajien lisäksi myös piirijärjestöjen edustajat kustakin vaalipiirin eduskuntapuolueesta.

Poliittiset tavoitteemme: Yhteinen osa

Hyvinvointialueiden palvelut

Pohjalaismaakunnissa tarjotaan laadukkaita ja tasapuolisesti saavutettavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Pohjanmaan sosialidemokraatit katsovat, että hyvinvointialueiden väestö- ja aluerakenne ja palvelutarpeet on tunnistettava toiminnassa nykyistä paremmin. Hyvinvointialueille on annettava riittävästi päätösvaltaa ja joustavuutta järjestää tarvittavat palvelut alueelliset lähtökohdat huomioiden. Hyvinvointialueiden yhteistyötä, työnjakoa ja yhteisiä ratkaisuja tulee kehittää ja vahvistaa tulevaisuudessa myös kolmen pohjalaisen hyvinvointialueen kesken ja yli YTA-aluerajojen. Näin toimien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kyetään järjestämään kustannusvaikuttavasti myös tulevaisuudessa.

Hyvinvointi rakentuu varhaisesta tuesta, yhdenvertaisista ja sujuvista peruspalveluista sekä erityispalveluista. Oikeaan aikaan saatava apu on aina vaikuttavinta. Kuntien palvelut sekä vahva kansalaisyhteiskunta järjestöineen tukevat ennaltaehkäisevää sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia, sen kustannusvaikuttavuutta sekä yhteiskunnan laaja-alaista kestävyyttä.

Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden on oltava riittäviä, oikein mitoitettuja, oikea-aikaisia sekä vaikuttavia ja laadukkaita. Sosiaali- ja terveyspalvelut on saatava yhdenvertaisesti asuinpaikasta tai hyvinvointialueen taloustilanteesta riippumatta. Julkisessa perusterveydenhuollossa on parannettava hoidon saatavuutta ja hoidon jatkuvuutta. Hoivaa ja hoitoa on saatava nopeasti silloin, kun niitä tarvitaan. Erityisesti sosiaalipalvelut ja ennaltaehkäisevät terveyspalvelut on tuotettava tarkoituksenmukaisella tavalla riittävän lähellä palvelujen käyttäjiä. Erikoissairaanhoidon palvelut on turvattava korkeatasoisina kaikissa pohjalaismaakunnissa. Palvelutarpeet on pitkällä tähtäimellä ennakoitava ja palveluverkko mitoitettava niin, että kunkin alueen palvelutarpeet, väestö ja aluerakenteen muutokset huomioidaan.

Digitalisaatio sekä sähköiset ja liikkuvat palvelut tarjoavat uusia mahdollisuuksia parantaa palvelujen saavutettavuutta. Ne eivät kuitenkaan saa korvata henkilökohtaista palvelua silloin, kun ihminen sitä tarvitsee. Jokaisella on oltava oikeus saada palvelua omalla äidinkielellään, tarvittaessa tulkin avulla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään vaikuttavasti, kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Hyvinvointialueiden rahoitusta sekä palveluiden järjestämistä koskevaa sääntelyä tulee kehittää tavalla, joka vahvistaa alueiden itsemääräämisoikeutta. Asiakasmaksuja on kohtuullistettava, jotta tarvittavien palvelujen käyttö turvataan ja ehkäistään väestön eriarvoistumista. Hyvinvointialueiden nykyisen rahoitusjärjestelmän uudistamista on arvioitava

tutkitun tiedon pohjalta ja vältettävä tarkoituksettoman nopeita muutoksia. Sosiaalipalvelujen tarve ja painoarvo on tunnistettava rahoitusta ohjaavassa kriteeristössä.

Ympärivuorokautinen päivystysvalmius on turvattava koko maan kattavasti kaikilla hyvinvointialueilla ja perusterveydenhuollon aukioloaikoja on lisättävä saatavuuden varmistamiseksi. Pohjanmaan Sosialidemokraatit eivät kannata sairaalaverkon karsimista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta on jatkettava määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Hyvinvointialueita on tuettava palveluiden kehittämisessä ja uudistamisessa, jotta hyvät käytänteet, innovaatiot ja uudet toimintatavat saadaan nykyistä tehokkaammin käyttöön. Nyt ei ole tarvetta käydä keskusteluja aluehallinnollisten rakenteiden muutoksista tai hyvinvointialueiden määrästä.

Hyvinvointialueiden itsenäisyyttä ja toimivaltaa on vahvistettava. Samalla on varmistettava ihmisten perusoikeus riittäviin ja yhdenvertaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Palvelu- ja hoitoprosesseja sekä hyvinvointialueiden hallintoa ja johtamista on uudistettava ja tehostettava, jotta varmistetaan vaikuttavat palvelut.

Laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut edellyttävät riittäviä resursseja sekä osaavaa ja koulutettua henkilöstöä. Henkilöstön hyvinvointi, motivaatio ja organisaation hyvä johtaminen ovat laadukkaan työn edellytykset. Henkilöstö on palvelujärjestelmän toimivuuden ja kehittämisen keskeinen voimavara. Hyvinvointialueilla tulee mitata säännöllisesti työhyvinvointia ja tulosten pitää myös johtaa tarvittaessa parantaviin toimiin.

Koulutus

Suomen menestys on rakentunut osaamiselle, koulutukselle ja periaatteelle, jossa jokaisella on taustastaan, asuinpaikastaan ja perheen toimeentulosta riippumatta mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin omat kyvyt ja motivaatio kantavat. Tätä suomalaisen yhteiskunnan vahvuutta on puolustettava ja vahvistettava.

Kuntien vastuulla olevat varhaiskasvatus ja perusopetus luovat vahvan pohjan oppimiselle niin toisella asteella kuin korkeakouluissakin. Suomen koulutustason kehitys antaa kuitenkin aihetta huoleen. Perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet ja koulutuksen rahoitus ei ole kehittynyt tarpeiden kasvamisesta huolimatta. Korkeakoulutuksen julkinen rahoitus on Suomessa kehittynyt heikommin kuin monissa keskeisissä verrokkimaissa, eikä nuorten aikuisten koulutustaso ole noussut asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Samalla koulutukselliset erot alueiden ja väestöryhmien välillä uhkaavat kasvaa.

Suomen on nostettava osaamis- ja koulutustaso takaisin kansainväliseen kärkeen. Se edellyttää pitkäjänteisiä panostuksia koko koulutusketjuun varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Pohjanmaan sosialidemokraatit toimivat siten, että jokaisella on Vaasan vaalipiirissä mahdollisuus ehjään opinpolkuun omassa kunnassa tapahtuvasta laadukkaasta varhaiskasvatuksesta aina omassa maakunnassa saatavaan korkeakoulututkintoon saakka. Koulutus on perusoikeus ja

keskeinen julkinen palvelu. Siksi kasvatuksen ja koulutuksen palvelut tulee järjestää ja tuottaa ensisijaisesti julkisina palveluina kaikilla kouluasteilla.

Toisen asteen koulutuksessa on varmistettava kaikkien opiskelijoiden yleissivistys, kielitaito ja jatko-opintokelpoisuus. Koulutuksen keskeisenä tavoitteena tulee edelleen olla eriarvoisuuden vähentäminen ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää riittäviä ja ennakoitavia resursseja koulutuksen järjestäjille. Opiskelijoille on turvattava kiinteät opiskeluryhmät, riittävä kontaktiopetus sekä helposti saavutettavat ja oikea-aikaiset ohjaus-, erityisopetus- ja opiskeluhuollon palvelut. On myös huolehdittava siitä, että oppilaitoksilla on kyky hyödyntää opetuksessa uusinta teknologiaa ja digitaalisia oppimisympäristöjä työelämän muuttuvat osaamistarpeet huomioiden. Teknologia ei saa kuitenkaan korvat opettajaa, yhteisöä eikä opiskelijan tarvitsemaa henkilökohtaista tukea. On myös turvattava terveet koulutilat oppilaille ja työtilat henkilöstölle.

Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen laadusta on huolehdittava varaamalla riittävät resurssit opiskelijoiden ohjaukseen, perehdyttämiseen ja osaamisen arviointiin. Ammatillisen koulutuksen tulee tarjota vahvat valmiudet työelämään, mutta samalla turvata opiskelijoille aidot mahdollisuudet jatkaa opintojaan ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Kytketään myös ammatilliset oppilaitokset entistä vahvemmin alueelliseen TKI-toimintaan yhdessä korkeakoulujen ja yritysten kanssa.

Jokaisen merkittävän uuden teollisen tai muun investoinnin yhteydessä arvioidaan sen osaajatarve ja rakennetaan tarvittaessa yritysten, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteinen koulutuspolku tarvittavan työvoiman kouluttamiseksi.

Lukion ja ammatillisen koulutuksen rajat ylittävää yhteistyötä on lisättävä. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tulee voida täydentää osaamistaan yleissivistävillä opinnoilla ja lukiolaisten puolestaan hankkia käytännön työelämätaitoja. Näin vahvistetaan koulutuspolkujen joustavuutta säilyttäen samalla suomalaisen duaalimallin vahvuudet.

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä on yhä enemmän mahdollisuuksia varmistaa jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinto. Ammatillinen koulutus on säilytettävä alueellisesti kattavana. Nuorisoikäluokkien pienentyessä osaavan työvoiman saatavuus nojaa yhä vahvemmin aikuisväestön osaamisen kehittämiseen ja työurien pidentämiseen. Aikuiskoulutuksen, täydennyskoulutuksen, muuntokoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksia on vahvistettava niin, että jokaisella työikäisellä on aito mahdollisuus päivittää osaamistaan muuttuvien työmarkkinoiden tarpeisiin.

Monipuolinen korkeakouluverkko on vaalipiirin etu ja jatkossakin jokaisessa maakunnassa tulee olla oma korkeakoulu. Vaasan vaalipiirissä toimivat korkeakoulut muodostavat yhteistyössä yritysten kanssa alueen osaamisen, innovaatioiden ja elinvoiman perustan. Korkeakoulujen vaikutus näkyy uusina yrityksinä, tutkimukseen perustuvina innovaatioina, osaavan työvoiman saatavuutena sekä alueen kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumisena. Erityisesti ammattikorkeakouluilla on merkittävä tehtävä alueellisen kehityksen, työelämän uudistamisen ja yritysyhteistyön edistäjinä. Pohjanmaan sosialidemokraateille Vaasan yliopisto on vaalipiirin ainoana yliopistona tärkeä ja yhteistyö Kokkolan sekä Seinäjoen yliopistokeskusten ja ammattikorkeakoulujen kanssa vahvistaa alueellista korkeakoulukenttää.

Pohjanmaan sosialidemokraatit edistävät määrätietoisesti alueen korkeakoulujen toimintaedellytyksiä. Valtion on vahvistettava korkeakoulujen perusrahoitusta. Vaasan vaalipiirin merkitys Suomen viennille, energiaosaamiselle ja teolliselle kilpailukyvylle on huomattavasti suurempi kuin alueelle kohdentuva julkinen TKI-rahoitus. Se tulee kolminkertaistaa tulevaisuudessa siten, että se vastaa vähintään alueen väestöosuutta ja huomioi paremmin alueen kansantaloudellisen merkityksen. Tavoitteen toteutuminen edellyttää korkeakouluilta yhä laadukkaampaa tutkimustoimintaa sekä yhteistyötä korkeakoulujen ja yritysten välillä.

Elinvoima ja työllisyys

Kolme pohjalaismaakuntaa ovat elinvoimaltaan Suomen kärkeä. Vahva elinkeinorakenne ja osaava työvoima takaavat korkean jalostusarvon ja työllisyyden myös tulevaisuudessa. Työllisyys on Pohjanmaan sosialidemokraattien tärkein yksittäinen keino hyvinvoinnin rahoittamiseen. Tavoitteena pohjalaiskunnissa on jatkossakin maan paras työllisyysaste, joka syntyy yksityisen ja julkisen sektorin läheisessä yhteistyössä korkeasta osaamisesta kansainvälisessä ilmapiirissä työhyvinvoinnista huolehtien.

Jokaisella pohjalaismaakunnalla on oma vahva elinkeinorakenteensa, jota on vahvistettava edelleen. Etelä-Pohjanmaan elintarvike- ja metalliteollisuus, Keski-Pohjanmaan kemian- ja kaivannaisteollisuus ja Pohjanmaan kansainvälisesti tunnettu energiaklusteri sekä metsä- ja veneteollisuus tuottavat työn kautta hyvinvointia koko Suomeen. Uusiutuvaa energiaa, digitalisaatiota ja uusia teknologioita hyödyntävä teollisuus muuttaa voimakkaasti alueen elinkeinorakennetta ja kasvattaa osaajatarvetta.

Vaasan vaalipiirissä tulee turvata myös kannattavan ja kestävän alkutuotannon edellytykset sekä koko ruokaketjun toimintakyky. Myös elintarviketuotannossa ja – teollisuudessa on siirryttävä ilmasto- ja ympäristökestäviin toimintatapoihin.

On tärkeää edistää elinkeinoelämän ja koulutuksen järjestäjien sekä työllisyysalueiden vahvaa yhteistyötä ja vahvistaa työelämätarpeiden ennakointia. Kuntien vastuulle siirtyneiden työllisyyspalvelujen riittävä rahoitus, yhdenvertainen saatavuus ja henkilökohtainen palvelu on turvattava koko Vaasan vaalipiirissä. Työllisyyspalvelujen rahoitusmallia ja kuntien taloudellisia kannustimia on kehitettävä siten, että ne tukevat aidosti työllistymistä ja palvelujen vaikuttavuutta pelkän kustannusten minimoinnin sijaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nuorisotyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn, oikea-aikaiseen ja yksilölliseen tukeen sekä työllisyyspalvelujen, koulutuksen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saumattomaan yhteistyöhön. Palkkatuen käyttöä on lisättävä ja laajennettava työllisyyden hoidossa.

Vihreä siirtymä tarjoaa Vaasan vaalipiirille historiallisen mahdollisuuden vahvistaa edelleen asemaansa Suomen teollisen kasvun veturina. Alueella on erinomaiset edellytykset hyödyntää puhdasta energiaa, vahvaa sähköverkkoa, satamia, vientiteollisuutta sekä korkeatasoista tutkimus- ja kehittämistoimintaa uusien investointien houkuttelemiseksi. Huolehditaan, että uusiutuvan energian tuotannosta syntyvää taloudellista hyötyä jää myös niille kunnille ja alueille, joissa tuotanto sijaitsee.

Erityisen merkittäviä mahdollisuuksia liittyy vetytalouteen. Uusiutuvalla sähköllä tuotettu vihreä vety sekä siitä jalostettavat polttoaineet ja kemikaalit voivat synnyttää alueelle kokonaan uusia arvoketjuja, työpaikkoja ja vientimahdollisuuksia. Alueelle sijoittuvat teollisuushankkeet kuten datakeskukset ja muu raskas teollisuus ja rakentuva energiainfra tarjoavat merkittäviä kasvumahdollisuuksia pohjalaismaakunnissa. Mm**.** datakeskusinvestoinnit edellyttävät kuitenkin valtion entistä tiukempaa sääntelyä, pelisääntöjä sekä tarkempaa valvontaa. Valtion tulisi varmistaa, että investointien vaikutukset ympäristöön, lähialueen asukkaisiin ja sähköjärjestelmään arvioidaan huolellisesti ennen rakentamista. Datakeskusten valtava sähkönkulutus ei saa nostaa tavallisten kotitalouksien ja muun teollisuuden sähkölaskuja.

Vaasan vaalipiri on kansallisesti merkittävä vientialue ja sen maakuntien kansainvälisyyttä on edelleen kehitettävä. Alueen korkeakoulujen koulutusvientiä on lisättävä ja kansainvälisten opiskelijoiden määrää kasvatettava. Maassa jo olevien ja maahan tulevien muunmaalaisten työskentelyä on helpotettava ja työlupaprosesseja nopeutettava.

Sosialidemokraatit edistävät kasvua ja työllisyyttä tukevia kestäviä investointi- ja kaavoitushankkeita. Tulevaisuuden teolliset investoinnit edellyttävät toimivia liikenneyhteyksiä, luotettavaa sähkönsiirtoa, kilpailukykyisiä tietoliikenneyhteyksiä sekä riittävää asuntotuotantoa kasvaville alueille.

Tavoitteemme on, että pohjalaismaakunnat ovat Suomen yritysmyönteisin alue. Täällä kaiken kokoiset eri alojen yritykset voivat kasvaa, työllistää, investoida ja kansainvälistyä parhaiden edellytysten ja yhteistyön ansiosta. Maakuntien ja kuntien on huolehdittava laadukkaiden yritystonttien ja liikepaikkojen saatavuudesta sekä huolehdittava nopeista lupaprosesseista valtion viranomaisten kanssa. Julkisissa hankinnoissa on huomioitava alueella työllistävä vaikutus ja kilpailutukset on järjestettävä siten, että tarjouskilpailuissa voivat menestyä myös paikalliset ja kaiken kokoiset yritykset. Yritysten kilpailukykyä tukevat monipuolinen yhteistyö, laadukkaat oppilaitokset, edullinen energia, aktiiviset yritysverkostot ja alihankintaketjut sekä toimivat liikenneyhteydet. Työntekijöiden ja työnantajien mahdollisimman laaja järjestäytyminen edistää reilua kilpailua, vahvistaa yhteistyötä ja luottamusta sekä avaa tasapuolisen paikallisen sopimisen mahdollisuuksia.

Suomessa tulee olla tulevaisuudessa vain sellaisia kuntia, jotka ovat elinvoimaltaan tasolla, jotka kykenevät tulevaisuudessakin panostamaan yritysten kasvun mahdollistavaan infraan sekä laadukkaisiin palveluihin. Tavoitteenamme on ihmisten asioimisalueen kokoiset kunnat. Erilaisista hallinnollisista rajoista huolimatta Vaasan vaalipiirin kolmen maakunnan yhteistyötä tulee tiivistää entisestään. Vaalipiirin kolme maakuntaa yhdessä olisivat taloudellisesti ja väestöltään Suomen kolmen suurimman maakunnan joukossa ja elinvoimaltaan Suomen huippua.

Jokaisessa maakunnassa on laadittava alueen omiin vahvuuksiin rakentuva kasvu-, elinkeino- ja työllisyysohjelma, jossa kaikki alueen toimijat voivat sitoutua esimerkiksi sopimuspohjaisesti yhteisten tavoitteiden edistämiseen. Tulevaisuuden teolliset investoinnit tuovat mukanaan paljon työtä, mutta edellyttävät myös parannuksia olemassa olevaan infraan. Tähän liittyen on tavoiteltavaa entistä vahvempi kumppanuus infran rahoituksessa valtion ja kuntien välillä. Myös kunnilla on rooli yritysten rahoitushaasteiden ratkaisuissa. Kunnat voivat osallistua esim. alueensa yritysten kasvurahoitukseen yhteistyössä alueen pankkien ja yritysten kanssa perustettavien kasvurahastojen kautta.

Turvataan riittävät julkiset palvelut, jotka mahdollistavat kasvun ja myönteisen yhteiskuntakehityksen. Myös julkiset investoinnit vahvistavat alueillaan työllisyyttä ja elinvoimaa.

EU:n ohjelmakaudella 2028–2034 on varmistettava, että Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan vahvuudet tunnistetaan ja että alue saa oikeudenmukaisen osuuden tutkimus-, innovaatio- ja investointirahoituksesta. Pohjanmaan sosialidemokraatit haastavat alueen toimijat, yritykset, korkeakoulut, kehittämisyhtiöt ja julkiset organisaatiot rakentamaan yhdessä kunnianhimoisia hankekokonaisuuksia, jotka synnyttävät uusia työpaikkoja, vahvistavat vientiä ja lisäävät alueen elinvoimaa.

Ilmastohaasteisiin on vastattava kaikissa vaalipiirin maakunnissa entistä määrätietoisemmin. Eri energiamuotojen käyttöönottoa tulee edistää ilmastotavoitteiden mukaisesti. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen ei ole alueelle rasite vaan merkittävä taloudellinen mahdollisuus. Puhdas energia, energiatehokkuus, kiertotalous, vetytalous, vähähiilinen teollisuus ja uusi teknologia voivat tehdä Vaasan vaalipiiristä yhden Euroopan johtavista vihreän kasvun alueista. Ilmastotoimet on nähtävä ennen kaikkea uusina investointeina, työpaikkoina ja hyvinvointina tuleville sukupolville.

Infrastruktuuri

Vaasan vaalipiirin kolmen maakunnan saavutettavuus on turvattava kaikilla liikennemuodoilla. Valtakunnallisia raide- ja maantieliikenteen pääväyliä määritettäessä henkilöliikenteen lisäksi on huomioitava väylien merkitys teollisuuden kuljetuksille ja alueen yrityksille. Väylähankkeet tukevat tulevaa talouskasvua.

Kehitetään Suomen, Ruotsin ja Norjan yhdistävää E12-liikennekäytävää, joka tarjoaa Suomelle vaihtoehtoisen länsisuuntaisen kuljetusreitin Atlantille ja vahvistaa vientiteollisuuden kilpailukykyä sekä yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Edistetään E12-käytävän huomioimista kansallisissa ja EU:n liikenneverkkosuunnitelmissa sekä turvataan sen kehittämiseen tarvittava rahoitus.

Koko Vaasan vaalipiirin tieverkkoa on kehitettävä pitkäjänteisesti ja sen kasvava korjausvelka on pysäytettävä. Pääväylien lisäksi on huolehdittava kanta-, seutu- ja yhdysteiden kunnosta. Maanteiden poikittaisliikenteen kehittäminen on myös tärkeää. Pidemmällä aikavälillä on rakennettava myös Merenkurkun kiinteä yhteys.

Raideliikenteessä Vaasan vaalipiirin kannalta keskeinen valtakunnallinen tavoite on pääradan kapasiteetin ja toimintavarmuuden merkittävä parantaminen sekä kaksiraiteisuuden edistäminen koko matkalta. Rataverkon kehittämisessä on samalla parannettava poikittaisia yhteyksiä sekä teollisuuden ja satamien tarvitsemia tavaraliikenneyhteyksiä.

Tulevaisuuden tavoitteena on entistä nopeampi ja toimintavarmempi junayhteys Vaasasta ja Kokkolasta Seinäjoen kautta Tampereelle raiteiden ylityspaikkoja vähentämällä, turvallisuutta parantamalla ja kaksoisraiteet rakentamalla. Teollisuudelle tärkeitä ratayhteyksiä on kehitettävä kuntien ja maakuntien, elinkeinoelämän, valtion ja EU:n yhteistyössä.

Kansainvälisiä lentoyhteyksiä on kehitettävä vastaamaan elinkeinoelämän tarpeita. Hyvät yhteydet kansainvälisille lentoliikenteen solmukentille vahvistavat koko Vaasan vaalipiirin yritysten

mahdollisuuksia toimia kansainvälisillä markkinoilla. Pohjalaiskenttien merkitys huoltovarmuus- ja turvallisuusnäkökulmasta on myös merkittävä. Vaasan vaalipiirissä on rohkeasti edistettävä päästötöntä lentoliikennettä.

Pohjanmaan rannikon satamat ovat olennainen osa teollisuuden logistista ketjua ja Suomen ulkomaankaupan infrastruktuuria. Ne ovat myös strategisesti merkittävä osa Suomen ja Pohjoismaiden huoltovarmuutta, kokonaisturvallisuutta ja kansainvälisiä kuljetusketjuja. Satamien kilpailukyvystä huolehditaan väyliä syventämällä, infraa kehittämällä ja kohtuullisilla väylämaksuilla. Vaasan vaalipiirissä tulee edistää satamien aseman vahvistamista osana EU:n TEN-T-liikenneverkkoa. TEN-T-verkon kehittämisessä ja satamien merkityksen arvioinnissa tulee huomioida kuljetusmäärien lisäksi satamien tuottama taloudellinen lisäarvo, niiden palveleman vientiteollisuuden kansantaloudellinen merkitys sekä rooli huoltovarmuudessa ja kokonaisturvallisuudessa.

Nopeat, toimintavarmat sekä turvalliset tietoliikenneyhteydet on turvattava asuinpaikasta riippumatta kaikkialla vaalipiirissä. Toimivat yhteydet tukevat etätyötä, opiskelua, yritystoimintaa ja digitaalisten julkisten palveluiden käyttöä sekä mahdollistavat uuden yritystoiminnan syntymisen myös suurten keskusten ulkopuolelle. Julkisissa tiloissa tulee mahdollisuuksien mukaan tarjota turvalliset ja nopeat langattomat yhteydet kuntalaisten käyttöön.

Uusiutuvan ja päästöttömän energiantuotannon lisäämistä on edistettävä ympäristövaikutukset, luonnon monimuotoisuus ja paikallisten ihmisten hyväksyttävyys huomioiden. Energiantuotannon kehittämisessä on yhdistettävä kolme tavoitetta: ilmastopäästöjen vähentäminen, teollisuuden kilpailukykyinen ja toimitusvarma energia sekä kotitalouksien kohtuulliset energiakustannukset.

Vaasan vaalipiirissä tulee edistää ratkaisuja, joissa teollisuuden, energiantuotannon, maatalouden ja elintarviketuotannon sivuvirrat hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti uusina raaka-aineina, energiana ja korkeamman jalostusarvon tuotteina.

Maakuntakohtaiset osat

Etelä-Pohjanmaa

Koulutus

- ✓ Lisätään Seinäjoen ammattikorkeakoulun aloituspaikkoja vastaamaan maakunnan väestöpohjaa, työvoimatarpeita ja elinkeinoelämän kasvumahdollisuuksia.
- ✓ Vahvistetaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun vetovoimaisuutta profiloiden opintoalat huomioimalla entistä vahvemmin maakunnan työelämätarpeet.
- ✓ Syvennetään Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja yliopistokeskuksen yhteistyötä yhteisten tutkimus-, koulutus- ja TKI-kokonaisuuksien rakentamiseksi.
- ✓ Turvataan yliopistokeskusten pitkäjänteinen valtionrahoitus.
- ✓ Kasvatetaan Etelä-Pohjanmaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen vetovoimaa tarjoamalla nykyistä enemmän joustavia väyliä jatkaa ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun. Koulutuspaikkojen ja koulutussisältöjen tulee vastata maakunnan todellisiin osaajatarpeisiin.

- ✓ Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kiinnittymistä maakuntaan tulee vahvistaa. Tämä edellyttää suomen kielen opintojen vahvistamista osana tutkintoja ja työelämään siirtymistä sekä alueen yritysten valmiuksien kehittämistä vastaanottaa kansainvälisiä osaajia.

Elinvoima ja työllisyys

- ✓ Etelä-Pohjanmaa on pienyritysvaltainen maakunta ja maakunnan teollisuus on alihankintapainotteista ja suuntautuu erityisesti kotimarkkinoille. Siksi yrityspalveluita ja rahoitusta tulisi suunnata nykyistä vahvemmin pk-yritysten kasvuun ja viennin vahvistamiseen. Jalostusastetta on myös nostettava ja sukupolvenvaihdoksia tuettava.
- ✓ Kasvatetaan julkisia TKI-panostuksia Etelä-Pohjanmaalla ja suunnataan niitä erityisesti pk-yritysten uudistumiseen ja korkeakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kytketään TKI-toiminta nykyistä tiiviimmin maakunnan keskeisiin kasvualoihin: ruokaan, teknologiateollisuuteen, energiaan, biotalouteen, digitalisaatioon ja uusiin puhtaisiin teknologioihin.
- ✓ Etelä-Pohjanmaan työpaikkarakennetta on monipuolistettava ja yritysten verkostoitumista tuettava.
- ✓ Etelä-Pohjanmaa on maan johtava ruokamaakunta ja Seinäjoki ruokateollisuuden merkittävin keskus. Turvataan kannattavan ja kestävän alkutuotannon edellytykset sekä koko ruokaketjun toimintakyky. Kasvatetaan elintarvikkeiden jalostusarvoa, ruokavientiä ja uusien ruokainnovaatioiden kaupallistamista. Vahvistetaan Etelä-Pohjanmaan roolia koko Suomen ruokahuollon ja huoltovarmuuden keskeisenä alueena.
- ✓ Edistetään kansallisen biokaasuohjelman käynnistämistä alan pitkäjänteisen kehittämisen varmistamiseksi.
- ✓ Etelä-Pohjanmaa on energiamurroksen ytimessä, sähköntuotanto on kymmenessä vuodessa lähes viisinkertaistunut. Maakunnassa on potentiaalia sähköintensiivisen teollisuuden sijoittumiselle. Se tulisi ohjata lähelle sähköntuotantoa, millä varmistetaan kantaverkon kustannustehokas käyttö.
- ✓ Lisätään työmarkkinoiden tarvitsemaa maahanmuuttoa ja vahvistetaan suomen kielen koulutusta työn yhteydessä. Maakunnan kaikkien kuntien ja sen asukkaiden ja yritysten on otettava vastuu hyvästä kotouttamisesta.

Infrastruktuuri

- ✓ Seinäjoki on raideliikenteen solmupiste ja se on paha pullonkaula etelään mentäessä, siksi Seinäjoki–Tampere kaksoisraiteen suunnittelu on aloitettava pikaisesti ja päätettävä myös toteutuspaketista. Radan toimintavarmuutta ja kapasiteettia on selvästi parannettava nopealla aikataululla. Myös asemanseutua on edelleen kehitettävä.
- ✓ Etelä-Pohjanmaan yritysten toimintaedellytykset edellyttävät hyviä kulkuyhteyksiä myös maanteillä – erityisesti VT 19 nelikaistaistaminen Seinäjoki-Lapua välillä sekä pääväyläverkkoon kuuluvat VT 3, VT16 ja VT 18 vaativat toimia.
- ✓ Maakunnan infrassa ja logistiikassa keskeinen rooli on koko maakunnan tieverkolla. Tähän tarvitaan valtiovallan toimesta vahva korjausvelkapaketti.
- ✓ Maakunnan poikittaisliikenne on turvattava rautatievälillä Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä ja sen kehittämistä on jatkettava. Tämä Haapamäen rata on merkityksellistä niin henkilöliikenteen, rahtiliikenteen kuin yhä kasvavan matkailutoimialan näkökulmasta.

- ✓ Seinäjoki-Vaasa radalla on jatkettava ylikäytävien poistoja, jotta rataosuuden suurinta nopeutta voidaan nostaa niin, että matka-aika kaupunkien välillä selvästi lyhenee.
- ✓ Suupohjan radan peruskorjausta tulee jatkaa. Radan kunnostaminen parantaa huoltovarmuutta ja luo edellytykset uusille investoinneille laajemmallekin alueelle.
- ✓ Seinäjoen lentoasema on säilytettävä osana kansallista lentoasemaverkostoa ja siellä on kehitettävä edelleen edistynyttä ilmailua (esim. dronet ja muu sähköinen ilmailu).

Keski-Pohjanmaa

Koulutus

- ✓ Lisätään koulutusta aloille, joilla Keski-Pohjanmaa kasvaa: mm. akku- ja kemianteollisuus, energian ja puhtaan siirtymän osaaminen, luonnonvara ja biotalous sekä sosiaali- ja terveysala. Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen kansainvälistynyt sekä korkeateknologinen osaaminen voidaan parhaiten turvata alueella olevalla koulutuksella.
- ✓ Turvataan alueen ammattikorkeakoulun itsenäisyys, toimintaedellytykset ja mahdollisuus kehittää koulutusta Centrian toiminta-alueen tarpeista lähtien. Tämä edellyttää riittävää perusrahoitusta sekä lisäpanostuksia TKI-toimintaan.
- ✓ Syvennetään Centrian ja Yliopistokeskus Chydeniuksen yhteistyötä koulutuksessa, tutkimuksessa, tuotekehityksessä ja jatkuvassa oppimisessa.
- ✓ Turvataan riittävä ja ennakoitava valtion rahoitus maakunnassa järjestettävälle laadukkaalle ammatilliselle koulutukselle.
- ✓ Vahvistetaan KPEDU:n ja Centrian väyläopintoja siten, että yhä useampi opiskelija voi jatkaa joustavasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun.
- ✓ Panostetaan kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymiseen maakuntaan. Vahvistetaan työelämässä tarvittavan suomen ja ruotsin kielen opiskelumahdollisuuksia ja sitoutetaan alueen työnantajat nykyistä tiiviimmin kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin.

Elinvoima ja työllisyys

- ✓ Turvataan Keski-Pohjanmaan vientiteollisuuden kasvu ja työpaikat.
- ✓ Kokkolassa suurteollisuusalueella sijaitseva Euroopan suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä on koko maakunnan työllisyyden kannalta todella merkittävä. Vahvistetaan suurteollisuuden toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia uusiin teollisiin investointeihin. Vahvistetaan myös suurteollisuusalueen ympärille rakentunutta alihankinta- ja pk-yritysverkostoa, jotta suurten investointien työpaikka- ja tulovaikutukset leviävät laajasti maakuntaan.
- ✓ Keski-Pohjanmaalla sijaitsee peräti viisi Suomen yhdestätoista EU:n kriittisten raaka-aineiden strategisista hankkeista (Keliber, Hycamite, Jervois, Umicore ja Arctial), joiden edistämistä priorisoidaan hankkeiden toteuttamiseksi. Hankkeilla on merkittävä vaikutus paitsi Keski-Pohjanmaan, niin myös vaalipiirin kuin koko Suomen työllisyyteen ja talouteen.
- ✓ Kiertotalous, biotalous, uusiutuva energia ja vetytalous voivat muodostaa Keski-Pohjanmaalle uuden kasvun aallon.
- ✓ Valtiovallan tulee osoittaa tukea Keski-Pohjanmaalla olevan kaivostoiminnan, sekä jalostuksen että rikastamisen, edelleen kehittämiseksi.
- ✓ Keski-Pohjanmaa tarvitsee uusia asukkaita ja siksi työperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälisten opiskelijoiden asettumista alueelle on tuettava huolehtien hyvästä

kotouttamisesta. Tavoitteeksi asetetaan, että mahdollisimman moni Keski-Pohjanmaalla opiskeleva ja työskentelevä kansainvälinen osaaja myös jää maakuntaan pysyvästi.

- ✓ Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen kansainvälisen ja vahvistuvan teollisuuden säilyminen alueella edellyttää, että alueen liikenneyhteydet ovat kilpailukykyiset. Alueelle suunnitellut useat suurinvestoinnit, esimerkiksi alumiinitehdas Arctial, vaativat ehdottomasti toimivan lentokentän.
- ✓ Vahva alkutuotanto on Keski-Pohjanmaalle paitsi elinkeino myös osa huoltovarmuutta ja alueellista elinvoimaa. Turvataan kannattavan kotimaisen maatalouden ja erityisesti alueelle tärkeän maidontuotannon tulevaisuus. Kehitetään alkutuotannon ympärille uutta elintarvikejalostusta ja korkeamman lisäarvon tuotteita.
- ✓ Rakennetaan yritysten, korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja julkisen sektorin yhteisiä TKI-hankkeita erityisesti kemian, mineraalien jalostuksen, akkuteollisuuden, vedyn, biotalouden ja kiertotalouden ympärille.

Infrastruktuuri

- ✓ Kokkolan sataman kilpailukyvystä tulee huolehtia tulevaisuudessakin. Sen välityskykyä tulee parantaa ja RoRo-teknologiaa kehittää. Satama tulee saada osaksi TEN-T ydinverkkoa ja raideyhteydet tulee kytkeä osaksi uutta Kruununportin aluetta. Myös suurteollisuusalueen liikenneyhteyksiä tulee kehittää.
- ✓ Maantieliikenteen osalta on jatkettava parantamistoimia VT 8:lla Kokkolan ja Vaasan välillä sekä VT 13:lla ja VT 28:lla maakunnan logistisen kilpailukyvyn sekä liikenneturvallisuuden kehittämiseksi.
- ✓ Keski-Pohjanmaan koko tieverkon kunnosta tulee huolehtia entistä paremmin. Tähän tarvitaan valtiovallan toimesta vahva korjausvelkapaketti.
- ✓ Kokkola-Pietarsaari – lentokentällä on turvattava edelleen säännöllinen lentoliikenne.
- ✓ Päärataa on parannettava raideliikenteen välityskykyyn ja kaksoiskäyttöisyyteen panostamalla. Erityisesti välin Seinäjoki-Kokkola-Oulu rataosuuteen liittyvät toimet ovat merkityksellisiä.
- ✓ Kokkola-Kannus-Ylivieska-Iisalmi rataosuus vaatii myös kehittämistä huomioiden esim. materiaalivirrat ja turvallisuus.
- ✓ Puutteena on edelleen esim. Kokkolan ratapihan turvattomuus. Ratapihan uusimista ei saa lykätä vaan se tekemistä tulee nopeutta lisääntyvän liikenteen ja turvallisuuden parantamisen takia.
- ✓ Turvataan valokuitu- ja 5G/6G-verkkojen 100 prosenttinen kattavuus maakunnassa mahdollistamaan kansalaisten digitaalinen saavutettavuus sekä yritysten ja julkisten palvelujen tavoitettavuus ja tuottavuuden kasvu.

<u>Pohjanmaa</u>

Koulutus

- ✓ Vahvistetaan Vaasan yliopiston asemaa kansainvälisesti verkostoituneena tutkimus- ja koulutusyliopistona sekä edistetään sen yhteistyötä eurooppalaisten korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja elinkeinoelämän kanssa. Tuetaan yliopiston mahdollisuuksia hyödyntää EU:n tutkimus- ja innovaatiorahoitusta sekä vahvistaa Pohjanmaan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta eurooppalaisissa tutkimus- ja innovaatioverkostoissa.

- ✓ Vahvistetaan keinoja kansainvälisten opiskelijoiden työllistymiseen ja panostetaan alueelle sitoutumisen parantamiseen.
- ✓ Pohjanmaan ammatillista koulutusta kehitetään edelleen kaksikielisenä ja monipuolisena. Lisätään suomen- ja ruotsinkielisten oppilaitosten yhteisiä opintojaksoja, kampuksia, tapahtumia ja koulutuskokonaisuuksia niin, että nuoret opiskelevat ja toimivat nykyistä enemmän yhdessä yli kielirajojen.
- ✓ Panostetaan väyläopintojen edelleen kehittämiseen niin, että siirtyminen ammatillisesta tutkinnosta koulutuksesta korkeakouluopintoihin on entistä joustavampaa.
- ✓ Vaasan ammattikorkeakoulun kehittämispotentiaali tulee hyödyntää täysimääräisesti maakunnan työpaikkojen tarpeet huomioiden. Lainsäädännössä on mahdollistettava kaksikielinen korkeakoulutus.
- ✓ Laajennetaan maakunnan korkeakoulutustarjontaa tekniikan ja kaupallisen alan rinnalla humanistisille, yhteiskunnallisille, luoville ja kulttuurialoille.

Elivoima ja työllisyys

- ✓ Tehdään Pohjanmaan maakunnasta Suomen vihreän teollisuuden kasvun veturi. Vahvistetaan Vaasan energiaklusteria sekä koko maakunnan eri alojen vientiteollisuutta investoimalla osaamiseen, TKI-toimintaan ja teollisuuden tarvitsemaan infrastruktuuriin. Kehitetään Pohjanmaan nettonollalaaksosta kansainvälisesti kilpailukykyinen vihreän teollisuuden investointiympäristö.
- ✓ Varmistetaan sähkö- ja vetyverkkojen ennakoiva rakentaminen sekä Pohjanmaan satamien edellytykset palvella uusia teollisia investointeja.
- ✓ Muutetaan suurinvestoinnit työpaikoiksi ja pysyväksi kasvuksi. Vahvistetaan pohjalaisten pk-yritysten pääsyä suuryritysten kansainvälisiin hankinta- ja alihankintaverkostoihin.
- ✓ Lisätään koulutusta aloille, joilla teollisuuden, energia-alan ja palvelujen työvoimatarve kasvaa. Vastataan työvoiman kasvuun riittävällä ja monipuolisella asuntotuotannolla.
- ✓ Edistetään työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa sekä kansainvälisten osaajien työllistymistä ja asettumista pysyvästi Pohjanmaalle.
- ✓ Koska kieli on keskeinen avain työhön, koulutukseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen, tarvitaan enemmän ja joustavampaa suomen ja ruotsin kielen opetusta eri tarpeisiin.

Infrastruktuuri

- ✓ Alueen yritysten kilpailukyky edellyttää toimivia ja ennakoitavia lentoyhteyksiä sekä sujuvaa kansainvälistä logistista saavutettavuutta, minkä vuoksi lentoliikenteen jatkuvuus on turvattava pitkäjänteisesti Vaasassa ja Kokkola-Pietarsaaren kentillä.
- ✓ Merenkurkun kiinteän yhteyden jatkosuunnittelua on jatkettava.
- ✓ Pohjanmaan maakunnan satamat tulee sisällyttää TEN-T-verkkoon, se vahvistaisi alueen asemaa osana EU:n keskeisiä liikennekäytäviä ja luo paremmat edellytykset merituulivoiman- sekä teollisuus- ja vientikuljetusten kasvavalle logistiikalle.
- ✓ Vaasa-Seinäjoki-radan perusparannusta on kiirehdittävä ylikäytäviä poistaen ja sen myötä nopeuksia nostaen. Vaasan radan sähköistäminen satamaan asti on myös toteutettava. Näin poistetaan merkittävä~~n~~ pullonkaula vientikuljetuksilta.
- ✓ Päätieverkoston kehittämiseen on myös panostettava mm. VT 3 Helsingbyn ja Laihian välin nelikaistaminen ja VT 8:lle ohituskaistat. Tarvitaan myös uusi tieyhteys ja pistoraide GigaVaasan teollisuusalueelle.

- ✓ Vahvistetaan Vaasan sataman sekä siihen liittyvien tie-, raide- ja meriyhteyksien toimintavarmuutta ja valmiuksia palvella sekä siviili- että turvallisuustarpeita. Varmistetaan sataman keskeisten infrastruktuuri-investointien, kuten uuden RoRo-rampin, toteutuminen.
- ✓ Uuden Kruununportin liikenneyhteyksiä on kehitettävä, jotta alueen uudet teolliset suurinvestoinnit kytkeytyvät saumattomasti pääväyläverkkoon.
- ✓ Suupohjan radan peruskorjausta tulee jatkaa. Radan kunnostaminen parantaa huoltovarmuutta ja luo edellytykset uusille investoinneille laajemmallekin alueelle. Suupohjan radasta tarvitaan myös pistoraide Kristiinankaupunkiin, mikä mahdollistaa vetytalouteen liittyvien investointien kuljetukset.
- ✓ Pohjanmaan maakunnan koko tieverkon kuntoa tulee hoitaa paremmin. Tähän tarvitaan valtiovallan toimesta vahva korjausvelkapaketti.